

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

27. NOVEMBER 2025

Det vises til innkalling til møte i Stortingets europautvalg, sendt 20. november. Møtet finner sted 27. november. Fra regjeringen deltar utenriksminister Espen Barth Eide og forsknings- og høyere utdanningsminister Sigrun Aasland. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet bakgrunnsinformasjonen knyttet til saker på dagsorden.

Forsknings- og høyere utdanningsministeren vil redegjøre for:

- EUs neste program for Erasmus+ og for Horisont Europa

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Koordinering knyttet til deltakelse i EUs andre programmer i neste periode
- Ferrolegeringssaken
- EØS-rådsmøtet 20. november
- EUs nye klimamål
- Dom i søksmål fra Danmark om minstelønnsdirektivet

Rettsakter:

- Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 5. desember

Forsknings- og høyere utdanningsministeren vil redegjøre for:

EUs neste program for Erasmus+ og Horisont Europa

Forslagene og norsk oppfølging knyttet til Erasmus+ og Horisont Europa henger tett sammen med Europakommisjonens forslag til EUs nye langtidsbudsjett (Multiannual Financial Framework, MFF) 2028-2034 og norsk koordinering knyttet til neste programperiode som utenriksministeren skal redegjøre for. Her følger bakgrunn om Erasmus+ og Horisont Europa, mens det senere i informasjonspakken er redegjort for MFF og overordnet koordinering.

Erasmus +

[Kommisjonen foreslår i perioden 2028-2024 å øke EUs innsats knyttet til utdanning, kultur, media og verdier blant annet for å styrke demokrati og sosial samhörighet](#). Den foreslår å videreføre utdanningsprogrammet Erasmus+ som et eget program og et nytt program for kultur, media og sivilsamfunn, AgoraEU, jf. [omtale i forrige informasjonspakke](#). Erasmus+ foreslås økt fra om lag 26 milliarder euro i nåværende periode til 41 milliarder i neste periode (løpende priser). Siden Norge er med i Erasmus+, vil en eventuell økning i rammen også påvirke det norske bidraget. I neste periode foreslås at programmet også skal omfatte det europeiske solidaritetskorpset som Norge ikke deltar i nå.

[EØS-notatet fra regjeringen for Erasmus+ forordningen for 2028-2034 er oppdatert 31. oktober i år og orienterer om innholdet i Kommisjonens forslag](#). Under overskriften «Vurdering» i notatet er det vist til at [Norge i juni 2024 overleverte](#) «et posisjonsnotat vedrørende den neste programperioden til Kommisjonen. Det norske innspillet la til grunn fem overordnede prinsipper som neste program burde bygge på: 1) Kontinuitet og stabilitet, 2) Klare overordnede prioriteringer, 3) Økt fokus på effekt (impact), 4) Proporsjonalitet, og 5) Synergier med andre EU-programmer. Kommisjonens forslag til nytt program er i stor grad i tråd med det norske innspillet. Det er derimot enkelte elementer som ikke er like tydelige, samt noen nye elementer, som KD nå er i prosess med å vurdere nærmere». Resten av teksten under «Vurdering» er unntatt offentlighet.

Kunnskapsdepartementet la tidligere i høst fram et posisjonsdokument til forslaget til ny forordning for Erasmus+. Her framheves blant annet at:

- Fleksibilitet ikke må gå på bekostning av forutsigbarhet for mottakerne.
- Det bør tas inn bestemmelser om budsjettfordeling mellom områder og styringsformer.
- Det er ønskelig med en spesifikk referanse til EØS-avtalen i regelverket siden Norges tilknytning til Erasmus+ er basert på EØS-avtalen.
- Forholdet mellom kostnad og nytte for Erasmus+-stipender må vurderes nærmere for å sikre at stipender ikke går på bekostning av mobilitets- og samarbeidsprosjekter.
- Erasmus+-komiteen bør bevares.

Horisont Europa og konkurranseevnefond

I sitt forslag til nytt langtidsbudsjett foreslår Kommisjonen færre og større programmer. Sentralt i dette er det foreslåtte konkurranseevnefondet på 409 milliarder euro som skal samle nesten samtlige aktiviteter i 14 nåværende programmer. Kommisjonen signaliserte tidligere at den også vurderte å inkludere forskningsprogrammet Horisont Europa (2028-2034) i dette nye fondet. I det endelige forslaget foreslås allikevel [Horisont Europa videreført som et frittstående program med et budsjett på 175 milliarder euro](#). Dette er en økning fra [93,5 milliarder euro i nåværende periode](#) (tall i løpende priser). Likevel skal aktiviteten i Horisont Europa ses i nær sammenheng med konkurranseevnefondet (illustrasjon s. 7 [her](#)). Dette gjelder spesielt fire tematiske vinduer knyttet til (i) ren energiomstilling og avkarbonisering, (ii) digital omstilling, (iii) helse, bioteknologi, landbruk og bioøkonomi og (iv) forsvar og romfart. Dette er prioriterte satsinger i konkurranseevnefondet og de fire vinduene er også reflektert i prioriteringene knyttet til konkurranse i

en av de fire pilarene i Horisont Europa. Det er lagt opp til at til sammen 68 milliarder euro i denne pilaren skal styres fra konkurranseevnefondet. Det er uklart hvordan denne styringen skal skje i praksis og hvordan aktiviteten i fondet og forskningsprogrammet skal koordineres i praksis.

Både Horisont Europa og konkurranseevnefondet er åpent for hel eller delvis assosiering fra tredjeland. I forslaget til konkurranseevnefond er det spesifisert at for EØS-EFTA-landene skal dette skje i samsvar med bestemmelsene i EØS-avtalen. Forsvarsdelen av fondet er forbeholdt EØS-EFTA-land og Ukraina. I forslaget til Horisont Europa heter det at «... *with the exception of EEA members, acceding countries, candidate countries and potential candidate countries, third countries may be excluded from parts of the Programme in accordance with this Regulation or the association agreement itself.*»

Kunnskapsdepartementet koordinerer arbeidet med å vurdere deltakelse i Horisont Europa. [EØS-notatet fra regjeringen \(datert 31. oktober i år\) orienterer om hovedinnholdet i forslaget](#), men er ellers relativt kort. Det er vist til at «*Innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen vil medføre økonomiske forpliktelser for Norge. Kommisjonens foreslåtte budsjett for programperioden er på 175 mrd. euro i løpende priser, noe som innebærer en økning sammenlignet med programperioden 2021 til 2027. Den endelige størrelsen på budsjettet fastsettes gjennom forhandlingene i Europaparlamentet og Rådet.*» Under overskriften «Vurdering» i notatet er alt innholdet unntatt offentlighet.

I en [artikkel publisert på Abelianas hjemmeside](#) skriver Agnes Landstad, Ketil Rønning og Øystein E. Søreide, at «*EUs neste rammeprogram blir større og viktigere enn noen gang. Det betyr at det blir dyrere å være med – men å stå utenfor vil være enda mer kostbart.*».

[Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet i samråd med andre berørte departementer inviterte 24. november til et nasjonalt innspillmøte](#). Departementene skriver at målet er å få «*vurderinger av programforslagene og hva deltakelse eller ikke deltakelse vil kunne bety for Norge og din virksomhet/sector og om det er problemstillinger myndighetene bør være særskilt oppmerksomme på.*» Det er også åpnet for å gi skriftlige innspill om dette innen 1. desember.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

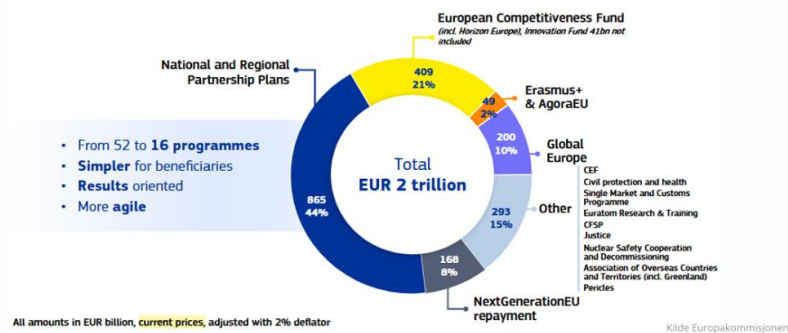
Koordinering knyttet til deltakelse i EUs andre programmer i neste periode

Nedenfor følger først bakgrunn om EUs forslag til langtidsbudsjett og program 2028-2034 og deretter om koordinering i og utfordringer for Norge.

Forslaget til EUs langtidsbudsjett og status i EU

[Europakommisjonen la fram sitt forslag til EUs neste langtidsbudsjett \(Multiannual Financial Framework, MFF\) 16. juli i år](#). Langtidsbudsjettet skal gjelde for perioden 2028-2034. Kommisjonen ønsker et budsjett som er bedre tilpasset de politiske prioriteringene, som gir større forutsigbarhet, bedre budsjett disiplin og samtidig gjør det enklere å justere budsjettet på grunn av endrede omstendigheter. Kommisjonen ønsker å samle regional- og landbruksstøtte i nasjonale partnerskapsplaner og den foreslår et stort nytt konkurranseevnefond som samler mange eksisterende program. Rammen for forslaget er om lag 2 milliarder euro. Dette tilsvarer 1,26 prosent av EUs gjennomsnittlige BNP i perioden. [Dette er en økning fra 1,13 prosent av BNP i nåværende langtidsbudsjett](#).

An ambitious budget with a credible proposal for reforming the revenues to finance it.

Mesteparten av budsjettet dekkes gjennom overføringer fra medlemslandene, men noe kommer fra egne inntekter. Kommisjonen foreslår [nye egne inntekter i budsjettet](#) og en kriselånsmekanisme der medlemslandene kan trekke på felles EU-lån i en krisesituasjon etter vedtak i Rådet med godkjenning av Europaparlamentet, jf. omtale i [informasjonspakken til Europautvalget 23. oktober](#). I tillegg til uenighet om egne inntekter og lån er det ofte uenighet mellom land som er netto bidragsytere og land som er netto mottakere, inkludert en såkalt rabatt som noen av netto bidragsytere får. Det er også ulike syn på rammen for hele budsjettet. [Politico skrev 17. november](#) at europaministre fra en rekke netto bidragsytere møttes til et frokostmøte for å drøfte sine posisjoner knyttet til budsjettet.

I tillegg til størrelse og egne inntekter, er ikke minst forslaget om omlegging av EUs regional- og landbruksstøtte kontroversielt i mange medlemsland, jf. [omtale i forrige informasjonspakke](#). Det har også møtt mostand i Europaparlamentet der de fire sentrumsgruppene i Europaparlamentet i [et felles brev til Kommisjonen avviste forslaget til MFF som grunnlag for forhandlinger](#) og truet med å avvise hele budsjettet. [Kommisjonspresident Ursula von der Leyen åpnet i et brev 9. november for å gjøre endringer i budsjettet](#). Mange mente dette var en viktig seier for Europaparlamentet, mens andre har vist til Kommisjonens endringer bare gjenspeilte det som også er mulig å få flertall for i Rådet. [Det danske EU-formannskapet la 20. november fram et notat](#) med forslag til elementer som kan inngå i forhandlingene og som gjenspeiler endringene von der Leyen åpnet for. Rammene for forhandlingene vil bli drøftet videre på EU-toppmøtet i desember.

Budsjettet krever enstemmighet i Rådet etter samtykke fra Europaparlamentet. Visse deler av inntektssiden (særlig de nye egne midlene) krever enstemmighet i Rådet og samtykke fra medlemsstatene i samsvar med deres respektive konstitusjonelle krav. Selv om Europaparlamentet bare kan si ja eller nei til budsjettet samlet, vil det kunne stille krav til innretningen for å gi slikt samtykke. Det vil også kunne kreve endringer i de ulike programmene som vedtas separat.

Målet er å vedta langtidsbudsjettet innen utgangen av 2027. Forhandlingene er alltid vanskelige, og det er ikke grunn til å tro at prosessen blir lettere denne gangen. Det er blitt spekulert på om den politiske uroen i Frankrike som kan resultere i et nyvalg som gir ytre høyre økt innflytelse, kan bidra til at landene klarer å bli enige raskt. Det er imidlertid ikke alle land som vil ha interesse av dette.

Forberedelsene knyttet til Norges deltakelse i EUs programmer i neste programperiode
[På møtet i Europautvalget 23. oktober sa utenriksminister Espen Barth Eide](#) bl.a.:

«Regjeringen har startet arbeidet med å vurdere programmene. Utenriksdepartementet leder en interdepartemental koordineringsgruppe for dette arbeidet» En undergruppe under denne arbeidsgruppen skal vurdere forslaget til konkurranseevnefond (se ovenfor). Denne ledes av Nærings- og fiskeridepartementet.

[På møtet i Europautvalget 23. oktober sa utenriksminister Espen Barth Eide](#) også at deltakelse «blir kostbart, selv om Kommisjonens foreslåtte budsjettøkning kan komme til å bli forhandlet ned av medlemstatene.» Selv om rammen for langtidsbudsjettet altså kanskje blir redusert i forhandlingene fram mot vedtak, kan den samlede kostnaden for norsk deltakelse øke. Flytting av penger fra landbruks- og regionalpolitikk (som Norge ikke deltar i) til programmer som Norge ønsker å delta i, vil bidra til dette. Samtidig vil kostnaden øke dersom Norge må delta i alle deler av nye, store programmer som både omfatter programmer vi deltar i nå og programmer vi ikke deltar i.

Norge deltar i dag i de fleste av de 14 programmene som er foreslått inkludert i konkurranseevnefondet. To viktige unntak er miljøprogrammet Life som Norge ikke har ønsket å delta i og satellittprogrammet Iris2 (Secure Connectivity) som Norge lenge har forhandlet med EU om norsk deltakelse i. Norge deltar ikke i det europeiske solidaritetskorpset som altså er foreslått inkludert i Erasmus+ og heller ikke [Cerv+](#) som er foreslått lagt inn i AgoraEU. Kommisjonen skal ha signalisert at det ikke er aktuelt å bare delta på deler av Erasmus-programmet.

[EØS-avtalens protokoll 31 \(om samarbeid utenfor de fire friheter\) gir EØS-EFTA-statene anledning til å delta i EU-programmer.](#) I en [felles EØS EFTA-kommentar fra januar 2025](#) om EUs neste programperiode (2028-2034) understreket Norge, Island og Liechtenstein EØS-EFTA-statenes deltakerrettigheter i programsamarbeidet i henhold til EØS-avtalen og minnet om at «*the EEA Agreement foresees the participation of EEA EFTA stakeholders in EU programmes on an equal footing with EU stakeholders.*» Dette innebærer full tilgang til alle deler av programmene landene velger å delta i og like rettigheter når det gjelder tilgang til prosjekter og finansiering som deltakere fra EUs medlemsland. EØS-EFTA-statene ber også om å kunne delta i strategiske diskusjoner om fremtidige program og ha tilgang til styringsorgan der beslutninger om finansieringsprioriteringer fattes. Dette budskapet er gjentatt og forsterket i ny [EØS-EFTA-kommentar fra 18. november i år.](#)

I [Europautvalget 23. oktober nevnte utenriksministeren](#) også mulige utfordringer for EØS-EFTA-landene. Han viste til at «*Mange av forordningsutkastene har også bestemmelser om EU-preferanse og begrensninger i deltakelse for tredjeland. Hensynet til EUs sikkerhet og EUs økonomiske autonomi og egen konkurransevne ligger bak. Det er også uklareheter om ivaretagelsen av EØS-avtalen når vi skal delta i styringen av programmene. Her er vi i gang med påvirkningsarbeidet overfor EU. Vi viser systematisk til våre rettigheter etter EØS-avtalen og formålet, intensjonen, med hele avtalen, et indre marked med like vilkår og like regelverk.*

En annen utfordring er at noen av forordningsutkastene til programmene er mindre detaljerte enn vi er vant til. Kommisjonen vil ha større fleksibilitet. Noen avklaringer vil komme, men de kan komme sent. Kanskje vi må ta stilling til deltakelse i det enkelte program på et mer usikkert grunnlag enn før, og noen av programmene er tverrsektorielle. Ansvarer går på tvers av direktoratene i EU og departementene i Norge. Det gjelder særlig konkurranseevnefondet. Det kan også komplisere vårt interne arbeid, og dette tar vi nå tak i.»

Ferrolegeringssaken

[EU vedtok 18. november å innføre beskyttelsestiltak på import av ferrolegeringer](#) fra land utenfor egen tollunion. Dette inkluderer tiltak også mot de tre EØS EFTA-landene. De tre landene er som kjent del av EUs indre marked gjennom EØS-avtalen, men ikke en del av EUs tollunion eller EUs handelspolitikk.

Bakteppet for EUs vedtak er den økte uroen i global handel og det presset som EUs egen industri står i som en konsekvens av denne. Det er særlig frykten for dumping av billige produkter fra tredjeland som følge av Trumps gjengjeldelsestoll, som gjør seg gjeldende. Europakommisjonen initierte i desember i fjor undersøkelser av markedet for ferrolegeringer, og kom 12. november i

år med et forslag om å innføre beskyttelsestiltak. Rådet stemte for å innføre tiltakene 18. november. De trådte i kraft samme dag. [Det var ifølge Aftenposten 17 medlemsland som stemte for tiltakene](#) (Belgia, Bulgaria, Tsjekkia, Irland, Hellas, Spania, Frankrike, Italia, Luxembourg, Ungarn, Nederland, Østerrike, Polen, Portugal, Romania, Kroatia og Slovakia), fire som avsto fra å stemme (Kypros, Latvia, Litauen og Slovenia) og et mindretall på seks (Danmark, Tyskland, Estland, Malta, Finland og Sverige) som ikke ønsket tiltak. Tre land (Hellas, Ungarn og Frankrike) skal visstnok ha snudd i retning tiltak de siste dagene før avstemningen.

Punktene (93)-(98) i EUs vedtak viser til EØS-avtalen og EØS EFTA-landene spesielt. Her argumenteres det for at kravene i artiklene [112](#) og [113](#) i EØS-avtalen er oppfylt. Disse artiklene åpner for å innføre beskyttelsestiltak dersom «*alvorlige økonomiske, samfunnsmessige eller miljømessige vanskeligheter som kan vedvare, er i ferd med å oppstå i en sektor eller i et distrikt*». EUs vedtak argumenterer for at disse vanskelighetene er tilstede, har oppstått i en gitt sektor og er forventet å vedvare: “(93) *With respect to imports from Norway and Iceland (there are no imports from Liechtenstein), the measure satisfies the requirements of Articles 112 and 113 of the Agreement on the European Economic Area (the EEA Agreement). In particular, the Commission has ascertained that serious economic difficulties of a sectorial nature are liable to persist with respect to the Union’s ferro-alloy producers.*”

[Regjeringen har på sin side vært tydelig på at den mener at EØS-avtalen ikke åpner for at Norge skal omfattes av slike tiltak](#), altså at kravene i artikkel 112 ikke er oppfylt. Dette var også hovedbudskapet til Norge i EØS-rådsmøtet i Brussel forrige uke. Islands regjering har vært like tydelig i sine innspill til EU. Island utsatte også signering av en samarbeidsavtale med EU på forsvar- og sikkerhet som en konsekvens av vedtaket, men er forventet å undertegne avtalen i nær fremtid.

I et møte mellom EFTA-parlamentariskomiteen, hvor Stortingets EFTA-delegasjon deltar, og Kommisjonen (kabinettet til handelskommissær Šefčovič) i Brussel forrige uke, uttrykte Kommisjonen at den både hadde lyttet til, og hadde hatt forståelse for, Norges (og Islands) innvendinger og bekymringer i saken, men at det allikevel hadde vært avgjørende for EU å innføre tiltak for å beskytte egen industri. Dette mot et bakteppe av ekstremt press i det globale markedet. Kommisjonen understreket at det ikke handlet om å skade EØS-samarbeidet eller undergrave EØS-avtalen, men om å beskytte egen industri. Den mente tiltakene, som var basert på grundige undersøkelser, var kompatible både med WTO-regelverket og EØS-avtalen (artikkel 112 og 113). Den ville også følge opp med konsultasjoner med EØS EFTA-landene hver tredje måned i EØS-komiteen (jf. artikkel 113 EØS).

Fra Stortingets EFTA-delegasjon ble det av mange uttrykt at man var sterkt uenig i EUs vedtak, at man mente at det brøt med hovedintensjonen i EØS-avtalen om ett felles marked, og at vedtaket også ville kunne undergrave EUs egen uttalte målsetning om økt konkurranseevne, økt økonomisk sikkerhet og økt strategisk autonomi. Det ble fra flere norske medlemmer vist til at vedtaket kunne komme til å splitte det indre marked i to og også undergrave eksisterende verdikjeder i dette markedet.

Kommisjonen viste i samme møte til at den hadde forsøkt å utforme tiltakene på en slik måte at EØS EFTA-landene skulle bli så skånsomt truffet som mulig. Vedtaket legger opp til en kvote med tollfri handel tilsvarende 75 % av den historiske handelen, hvor den historiske referansesammen er satt til perioden 2022-2024 da handelen var spesielt høy. Utover dette taket, vil det beregnes en minstepris og innføres toll på et eventuelt mellomlegg. Utformingen av tiltaket beskrives i mer detalj i punktene (107)-(110) i EUs vedtak. I punktene (120)-(121) pekes det på at det er land med mer enn 5 % andel av EUs import som får de egne kvotene for eksport uten beskyttelsestoll, mens øvrige land må dele en felles kvote for «alle andre». Land som får egne kvoter, omfatter blant annet Norge og Island, men også andre land som Brasil, Kina, India, Sør-Korea, Zambia, Sør-Afrika, Malaysia, Thailand og Kasakhstan for ulike produktlinjer. Det er totalt fire ulike ferrolegeringsprodukter (eller produkt/toll-linjer) som omfattes av vedtaket. [Vedtaket](#)

[Annex III gir en oversikt over de ulike kvotene hvert land får de neste tre årene](#). Når kvoten er overskredet, betales en avgift tilsvarende differansen mellom den prisen produktene selges for i EU og den minsteprisen som er fastsatt i [Annex II](#).

EØS EFTA-landene og EØS EFTA-parlamentarikerne viste i Brussel forrige uke ikke bare bekymring for selve vedtaket og den negative effekten det kan få for smelteverkene i Norge (og det ene smelteverket på Island), men minst like stor bekymring for presedensen dette kan få. Medlemmer i Stortingets EFTA-delegasjon stilte spørsmål til Europakommisjonens representant om EU ville kunne innføre mer av det samme, og til og med også enda kraftigere tiltak dersom den globale situasjonen skulle forverre seg, noe som for øyeblikket ikke virket usannsynlig. [Selv om Kommisjonens president Ursula von der Leyen i en samtale med statsminister Støre skal ha gitt forsikringer om at dette vedtaket representerte et enkeltstående tilfelle](#), syntes ikke kommisjonsrepresentanten som EFTA-parlamentarikerne traff i Brussel, å kunne gi samme garantier.

I møtet med de tre EØS EFTA-ministrene, uttrykte flere norske og islandske parlamentarikere stor bekymring også for den negative påvirkningen vedtaket kan ha for investeringer i EØS EFTA-landene, gitt den usikkerheten denne type vedtak medfører. [I forkant av EØS-rådet 20. november uttalte utenriksminister Barth Eide at regjeringen nå vil «følge opp kontakten med EU for å se på hvordan vi fremover kan ivareta hensynet til norsk næringsliv og eksport i møte med det europeiske markedet».](#)

På spørsmål om vedtaket kan utfordres juridisk, er det ulike meninger både om hva som er mulig, og hva som vil gagne Norges interesser. EFTA-domstolen har ingen myndighet i en slik sak. EØS-avtalen [artikkel 114](#) åpner for mottiltak fra Norges side dersom beskyttelsestiltak fører til «manglende likevekt mellom rettigheter og forpliktelser» etter avtalen, men næringsminister Cecilie Myrseth, med støtte fra utenriksminister Espen Barth Eide, [var raskt ute med å avvise dette som aktuell fremgangsmåte](#): «Det er ikke Norges interesse å komme med mottiltak. Vi er en liten og åpen økonomi [...] Det finnes ikke noen EØS-domstol hvor vedtaket kan utfordres». Tvisten kan også bringes inn for EØS-komiteen til avgjørelse ([artikkel 111](#)), som skal ta sikte på å finne en «godtagbar løsning». En avgjørelse i EØS-komiteen krever imidlertid enighet mellom EU og EFTA-statene.

Flere, [blant annet professor ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Hans Petter Gaver](#), har påpekt at beskyttelsestiltakene kan havne for EU-domstolen ved at bedrifter som rammes av dem, kan saksøke nasjonale tollmyndigheter i EU. Den nasjonale domstolen i et EU-land kan deretter forelegge tolkningsspørsmålet for EU-domstolen. Andre, blant annet advokat Torje Sunde og advokatfullmektig Amandus Sanden i Wikborg Rein har i [et innlegg i Dagens næringsliv](#) pekt på at det også kan finnes en mulighet for berørte, private foretak til å anlegge ugyldighetssøksmål direkte for EU-domstolen, selv om det kan være vanskelig for enkeltbedrifter å vise at de er tilstrekkelig berørt til å kunne anlegge sak. En annen mulighet de peker på, er at Norge (og eventuelt Island) etter artikkel 111(4) kan henvise saken til voldgift dersom EØS-komiteen ikke har løst saken innen tre måneder. Denne mekanismen er imidlertid uprøvd, og juridisk litt ratur (se bl.a. [Agreement on the European Economic Area, A Commentary, 2018](#) (krever innlogging i Juridika)) har hevdet at det bare er omfang og varighet av beskyttelsestiltakene, ikke selve beslutningen om å illegge beskyttelsestiltak, som kan prøves i voldgift.

EØS-rådsmøtet 20. november

EØS-rådet er det øverste politiske organet i EØS-samarbeidet, og møtes to ganger i året. [Det 61. møtet EØS-rådet fant sted i Brussel 20. november 2025](#). Her deltok utenriksministrene fra Norge, Island og Liechtenstein. Fra EU-siden deltok Danmarks europaminister Marie Bjerre som representant for EU-formannskapet, kommissær Valdis Dombrovskis og representanter for Den europeiske utenrikstjenesten (EEAS).

EØS-rådet diskuterte EØS-avtalens overordnede funksjon, og avholdt også en orienteringsdebatt om «EUs forenklingsagenda og EØS-avtalen», jf. [agenda for møtet](#). I et uformelt møte etter råds-møtet diskuterte man Ukraina og Russland, transatlantiske forbindelser og Midtøsten. [Utenriks-ministrene deltok også i en paneldebatt med europaminister Bjerre og representanter fra Kom-misjonen og EEAS om sikkerhet og EØS-samarbeidet](#).

EUs vedtak to dager tidligere om å innføre beskyttelsestiltak på import av ferrolegeringer preget også diskusjonene som de tre EØS EFTA-ministrene hadde med EU-siden. Både Norge og Is-land, med støtte fra Liechtenstein, understreket sin sterke motstand mot vedtaket. Dette ble også hovedtema i EFTA-parlamentarikerkomiteens møter i Brussel samme dag, og i møtet mellom EFTA-parlamentarikerne og de tre EØS EFTA-ministrene. [Se egen sak om beskyttelsestiltakene lenger opp \(lenke\)](#).

Rådskonklusjoner

For tredje gang på rad vedtok man også i år [felles rådskonklusjoner](#) (jf. [pressemelding](#)). (Se om-tale av Ungarns tidligere blokkering av rådskonklusjoner i [EU/EØS-nytt i desember 2022](#)). Rådskonklusjonene omhandler Ukraina, der «*the members of the EEA Council reaffirmed their continued and unwavering support for Ukraine's independence, sovereignty and territorial integrity within its internationally recognised borders*». EØS-rådet understreket betydningen av EØS-avtalen som et fundamentalt grunnlag for forholdet mellom EU og EØS/EFTA-statene, sær-lig i en tid med geopolitisk usikkerhet. Når det gjelder innlemmelse av rettsakter i EØS-avtalen fremhever rådskonklusjonene at «*important progress had been made in 2025 as a result of the joint efforts of the EU institutions and the EEA EFTA States. It noted, however, that the backlog remained high, and stressed the need to make further efforts and continue close cooperation on long-outstanding files to ensure legal certainty and homogeneity in the EEA.*»

Økonomisk sikkerhet og konkurranseevne i det indre marked, klimaendring, biodiversitet, grønn og digital omstilling er andre overskrifter. Her nevnes [CBAM](#), [DSA](#) og [DMA](#) særskilt, og råds-møtet «*welcomed the ongoing work on inclusion of the EEA EFTA States into the Carbon Border Adjustment Mechanism*» og «*underlined the importance of the upcoming incorporation of the Digital Services Act (DSA) and the Digital Markets Act (DMA) into the EEA Agreement.*»

Når det gjelder [militærmobilitetspakken \(som ble lagt frem 19. november\)](#), anføres at «*The EEA Council took note of the Military Mobility Package, and underlined the importance of ensuring close cooperation regarding aspects of the package that might concern the EEA EFTA States and the EEA Agreement.*»

EØS-avtalens sosial dimensjon, helsesamarbeid, program- og byråsamarbeid, EØS-midlene (fi-nansieringsmekanismene), markedsadgang for fisk og fiskeprodukter, samt jordbruk ([artikkel 19](#)), er også særskilt omtalt i rådskonklusjonene.

Framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet

I tilknytning til råds-møtet publiseres også en framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet, [«Progress report of the EEA Joint Committee» \(datert 11. november 2025\)](#). Rapporten viser til EØS-komitebeslutninger som er innlemmet i EØS-avtalen siden sist møte, og refererer til EØS EFTA-statenes deltakelse i EUs programmer og byråer.

Siden EØS-råds-møtet 21. mai 2025 (jf. omtale i [EU/EØS-nytt 27. mai 2025](#)) har EØS-komiteen vedtatt 134 EØS-komitebeslutninger om innlemmelse av 252 rettsakter i EØS-avtalen. Fra 1. jan-uar til 24. oktober 2025 har EØS-komiteen vedtatt 251 EØS-komitebeslutninger som innlem-mer 445 rettsakter. Til sammenlikning, i perioden fra 1. januar til 25. oktober 2024, vedtok EØS-komiteen 247 EØS-komitebeslutninger som innlemmet 469 rettsakter. Sammenliknet med fjor-året er altså antallet rettsakter som er innlemmet i 2025 noe lavere enn tilsvarende periode i 2024.

Per 1. oktober 2025 var det 615 rettsaker på lista over rettsaker der fristen for gjennomføring i EU er nådd, men hvor rettsakten ikke er tatt inn i EØS-avtalen ennå (det såkalte etterslepet), sammenliknet med 610 rettsaker per 16. april 2025. Av de 615 rettsaktene var 195 fortsatt på et tidlig stadium i innlemmelsesprosessen, der EUs frist for gjennomføring har passert for mindre enn 6 måneder siden. Per 24. oktober 2025 var antallet EØS-komitebeslutninger der man venter på godkjenning av konstitusjonelle forbehold (artikkel 103), og hvor 6-måneders fristen er gått ut, 19, sammenliknet med 22 i april 2025.

Framdriftsrapporten viser også til hvilke viktige EØS-komitebeslutninger som er innlemmet siden rådsmøtet i fjor i november ([se omtale på s. 2](#)), herunder de tre rettsaktene i [Ren energi-pakke](#), og merker seg de to EØS EFTA-kommentarene som er lagt frem siden forrige EØS-rådsmøte:

- [EEA EFTA States welcome the EU's simplification agenda](#) (jf. [EU/EØS-nytt 1. september 2025](#))
- [“Buy European” criteria in public procurement should include all 30 EEA States](#) (jf. [EU/EØS-nytt 13. juni 2025](#))

Utestående saker

Rapporten viser videre til viktige utestående saker man ønsker en løsning på. De fleste sakene er «gjengangere» fra framdriftsrapporten fra forrige møte, jf. [EU/EØS-nytt 27. mai 2025](#). Her er oversikt over disse med henvisning til Europalov.no:

Energi

- [Adgang til naturgasstransmisjonsnett: gjennomføringsbestemmelser om harmoniserte tariffstrukturer](#) (2017)
- [Adgang til naturgasstransmisjonsnett: gjennomføringsbestemmelser om mekanismer for kapasitetstildeling](#) (2017)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) nr. 312/2014 av 26. mars 2014 om nettverkskoder for balansering av gasstransmisjonsnettet](#)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) 2015/703 av 30. april 2015 om etablering av en nettverkskode om interoperabilitets- og datautvekslingsregler](#)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) 2016/631 av 14. april 2016 om etablering av en nettkode om krav for nettilknytning av generatorer](#)
- [REMIT-forordningen om integritet og gjennomsiktighet i energimarkedet](#) (2011)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) 2017/2196 av 24. november 2017 om etablering av en nettkode for nødsituasjoner og gjenoppretting](#)
- [EU-byrået for samarbeid mellom energiregulatorer \(ACER\) \(revisjon\)](#) (2019)

Statsstøtte

- [Prosedyreforordningen 1999 om statsstøtte: endringsbestemmelser 2013](#)

Mattrygghet

- [Godkjenning og merking av genmodifiserte \(GM\) næringsmidler og fôrvarer](#) (fra 2003)
- [Kontrollforordningen: utfyllende bestemmelser om unntak for kontroll av visse kategorier av dyr og varer i passasjerbagasje og forsendelse av varer til personlig bruk](#) (fra 2019)

Transport

- [Felles regler for sivil luftfart: endringer inkludert bestemmelser om offshore helikopteroperasjoner](#) (forordning fra 2016)

Konkurransopolitikk

- [Styrking av nasjonale myndigheters rolle i håndheving av konkurranseregelverket for det indre marked](#) (direktiv fra 2019)
- [Søksmål og erstatning ved overtredelse av konkurransereglene](#) (direktiv fra 2014)

Finansielle tjenester

- [Innskuddsgarantidirektivet 2014 om garanti for innskudd i banker og kredittinstitusjoner](#)

Miljø

- [Utslippstakdirektivet 2016 om reduserte utslipp av visse forurensende stoffer til luft](#)

Statistikk

- [Statistikk over gass- og elektrisitetspriser til industrien](#) (forordning fra 2016)
- [Folke- og boligtellingsen i 2021: gjennomføringsbestemmelser om geokoding](#) (fra 2018)
- [Statistikk om energiforbruk i husholdninger: gjennomføringsbestemmelser](#) (fra 2017)

I framdriftsrapporten står det at «*The Joint Committee has reiterated its determination to work towards the rapid conclusion of these issues*». Rapporten redegjør også for finansieringsmekanismene som trådte i kraft 1. august 2025.

Offentlig referat fra EØS-rådsmøte 21. mai 2025

[Referat fra EØS-rådsmøte 21. mai 2025](#) ble offentliggjort i tilknytning til rådsmøtet 20. november. Her ser vi nærmere på hva som ble sagt om etterslepet. Kommissær Maroš Šefčovič uttrykte tilfredshet med fremgang som er oppnådd innen finansielle tjenester «*where the number of acts in the backlog was again reduced substantially*», samtidig som han påpekte at «*there is no room for complacency. There is still an extensive backlog of old pending files which we should aim to decrease*». Han fremhevet energisakene: «*In our previous meeting, I proposed a joint ambition to incorporate a package of energy acts by today's meeting. While not finalised yet, I am very pleased that incorporation of the three Directives (Energy Efficiency Directive, Renewable Energy Directive II, and Energy Performance of Buildings Directive) is progressing well with a joint objective of incorporation ahead of the summer break. We appreciate significant efforts dedicated to this progress both at technical and political level. We see this as a first step towards the full incorporation of the energy acquis backlog into the EEA Agreement*».

Av andre, eldre saker nevnte han [offshore helikopterforordningen fra 2016](#), der han verdsatte dialogen som pågår med sikte på innlemmelse. Fremgang i dialogen om [GM-forordningen fra 2003](#) er også kommentert særskilt: «*I am pleased this is beginning to move*».

EUs nye klimamål

Klimamålet for 2040

[Rådet](#) og [Europaparlamentet](#) har nylig vedtatt sine posisjoner i forkant av de kommende tri-logforhandlingene om EUs klimamål for 2040 og endringer i [Den europeiske klimaloven](#). 2040-målet er med andre ord ikke formelt vedtatt. Forhandlingene er forventet å begynne 9. desember 2025.

Både Rådet og Europaparlamentet støtter Kommisjonen's mål om en netto utslippsreduksjon på 90 prosent innen 2040 fra nivået i 1990. Klimamålet for 2040 vil være juridisk bindene fastsatt gjennom artikkel 4 i klimaloven. Nettomålet beregnes ut fra de totale utslipp fratrasket permanent fjerning av karbon fra atmosfæren, naturlig og teknologisk. Av målet på 90 prosent netto-reduksjon, skal 85 prosent oppnås med tiltak innenfor EU, mens opptil 5 prosent kan oppnås gjennom kjøp av internasjonale karbonkreditter, ifølge Rådets og Europaparlamentets vedtatte posisjoner. Kommisjonen foreslo at opptil 3 prosent kunne oppnås gjennom kjøp av internasjonale karbonkreditter. Kommisjonen, Rådet og Europaparlamentet er enige i at karbonkredittene skal ha høy kvalitet og høy integritet. Europaparlamentet la til tekst som forsterker kravene til karbonkredittene, og at Kommisjonen skal vurdere strengere kriterier enn de som er fastsatt i [artikkel 6.4 i Parisavtalen](#).

Kommisjonen la opp til at 2040-målet skulle oppnås på en pragmatisk og fleksibel måte, som både skulle reflektere dagens økonomiske, sikkerhetsmessige og geopolitiske realiteter, samtidig som målet skulle gi investorer og næringslivet nødvendig forutsigbarhet i gjennomføringen av [Ren industriplan](#) («[Clean Industrial Deal](#)»). Dette støttes av både Rådet og Europaparlamentet som begge understreker behovet for en kostnadseffektiv, rettferdig, pragmatisk, fleksibel og sosialt balansert omstilling til klimanøytralitet. Rådet og Europaparlamentet ønsker å legge til en ytterligere bestemmelse i artikkel 11 i Den europeiske klimaloven om at medlemsstatene kan innfri egne utslippskutt med å kjøpe ytterligere internasjonale karbonkreditter tilsvarende opp til 5%. [Øko-Institut](#) peker på at det ikke er foreslått noen mekanismer for å sikre at 90 %-målet blir nådd, om det kjøpes færre karbonkreditter enn planlagt. Kommisjonen foreslo at klimamålet for 2040 blir 90 prosent, men foreslo ikke noe eget konkret «innenlands» mål. Det er Rådet og Europaparlamentet som har lansert et eget «innenlands» mål på 85 prosent.

Klimamålet for 2035 og EUs nasjonalt bestemte bidrag

Det er Rådet som vedtar EUs nasjonalt fastsatte bidrag (NDC) til FNs klimakonvensjon (UNFCCC). Rådet meldte inn en oppdatert NDC i desember 2020 med et juridisk bindende mål om netto utslippsreduksjon på 55 prosent innen 2030 fra nivået i 1990. Partene til Parisavtalen skal melde inn nye og mer ambisiøse NDCer hvert femte år. Rådet ble ikke enige om EUs nye oppdaterte NDC innen UNFCCCs frist 25 september 2025. Det betydde at EUs nye klimamål ikke ble tatt med i UNFCCCs synteserapport til COP30 om de innmeldte, nye nasjonalt fastsatte bidragene. [Europaparlamentet](#) oppfordret den 23. oktober Rådet om å bli enige om ny NDC så raskt som mulig.

[Rådet](#) vedtok EUs nye NDC med klimamålet for 2035 den 5. november. EUs klimamål for 2035 er et ikke-bindende, indikativt mål om å redusere nettutslippene av drivhusgasser med 66,25-72,5 prosent fra nivået i 1990. Målet er basert på en indikativ, lineær framskrivning fra EUs vedtatte klimamål for 2030 og 2050 og klimamålet for 2040. Målet omfatter alle sektorer og alle drivhusgasser, ifølge [Kommisjonen](#). Rådet knytter oppnåelse av 2035-målet til utslippsreduksjoner, karbonfjerning og bruken av internasjonale karbonkreditter for å nå det bindende 2040-målet. Under COP30 i Belem, Brasil, ble partene til Parisavtalen på overtid enige om en overordnet beslutning: [Global Mutirão: Uniting humanity in a global mobilization against climate change](#). Partene peker på at de globale utslippene av drivhusgasser må reduseres med minst 60 prosent innen 2035 fra nivået i 2019 for å begrense oppvarmingen til 1,5 °C. Partene fastslo at NDCene hadde bidratt til lavere utslipp av drivhusgasser, men at ambisjonene må forsterkes dersom målet om å begrense oppvarmingen til 1,5 °C skal nås. Partene fastslo også at den globale omstillingen til lave utslipp av drivhusgasser og en klimarobust utvikling er irreversibel, og fremtidens trend. Det er et politisk viktig signal som [ikke kan ignoreres](#), ifølge UNFCCCs generalsekretær Simon Stiell. Investeringene i fornybar energi er nå dobbelt så store som investeringene i fossil energi, ifølge generalsekretæren.

For EUs del er det bindende klimamålet for 2040 viktigere enn det indikative målet for 2035, og konklusjonene fra COP30 vil neppe ha noen direkte betydning for de kommende trilogforhandlingene. Målet om 90 prosent reduksjon er ambisiøst, ifølge [Kommisjonen](#), men svekkes ifølge [Europas klima-, utviklings- og miljøorganisasjoner](#) av ønsket om bruk av internasjonale karbonkreditter. Effekten av [internasjonale karbonkreditter](#) er foreløpig usikker. Gjennomføringen av artikkel 6.4 vil vise hvor nyttige de nye karbonkredittene vil bli. Europaparlamentet ønsker, som nevnt, å skjerpe kravene.

Dom i søksmål fra Danmark om minstelønnsdirektivet

Hva er minstelønnsdirektivet?

[EUs minstelønnsdirektiv](#) ble vedtatt i oktober 2022. Hovedinnholdet i direktivet er oppsummert i [departementets EØS-notat](#), og vi gjengir her noen hovedpunkter:

Direktivet skal fastsette en ramme for a) tilstrekkelige minstelønninger og b) arbeidstakernes adgang til beskyttelse gjennom lønninger fastsatt av kollektive avtaler eller lovbestemt minstelønn, der det finnes. Det inneholder definisjoner av minstelønn, lovbestemt minstelønn, kollektive forhandlinger, kollektive avtaler og dekningsgrad av kollektive forhandlinger. Direktivet gir særlig anvisning på to hovedvirkemidler:

- Artikkel 4 regulerer tiltak for å øke deknningen av kollektive overenskomster (dvs. tariffavtaler), og pålegger medlemsland der dekningsgraden for slike avtaler er under 80 % særlige plikter. Slike medlemstater skal enten gjennom lov eller gjennom avtale med arbeidslivets parter sørge for en ramme for gjennomføring av kollektive forhandlinger, og de skal vedta en handlingsplan for å fremme kollektive forhandlinger. Alle medlemsland skal generelt legge til rette for kollektive forhandlinger og arbeidslivets kapasitet til vellykket gjennomføring av dette.
- Kapittel II inneholder regler for lovbestemt minstelønn, og gjelder for stater som har slik lovbestemt minstelønn. Det gis blant annet retningslinjer for hvordan stater med lovbestemte minstelønninger skal sikre at minstelønningen er tilstrekkelig ut fra en rekke kriterier, fastsetter regler for å sikre ikke-diskriminering, forholdsmessighet, objektivitet og rimelighet der minstelønningen differensieres mellom ulike grupper av arbeidstakere, og gir regler for involvering av arbeidslivets parter ved fastsettelse av minstelønn samt tilsyn med lovbestemt minstelønn.

Direktivet inneholder også bestemmelser om offentliggjøring av landenes minstelønnsbeskyttelse, tvisteløsningsmekanismer, vern mot gjengjeldelse, sanksjoner og rapportering. Videre er det verdt å merke seg en bestemmelse om offentlige anskaffelser: Medlemsstatene skal gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre at økonomiske aktører i utførelsen av offentlige anskaffelser eller kontrakter, utbetaler lønninger i samsvar med tariff for den gjeldende sektor og geografiske område, og den lovbestemte minstelønningen der det finnes. Plikt til overholdelse av nasjonale tariffavtaler i offentlige kontrakter har [tidligere vært et stridstema mellom Norge og ESA](#), da ESA anså de norske reglene for å være i strid med EØS-retten på det aktuelle tidspunktet.

Direktivet pålegger *ikke* innføring av lovbestemt minstelønn, eller et felles minstelønnsnivå i EU.

EU-domstolens dom i saken om Danmarks annullasjonssøksmål om minstelønnsdirektivet
Direktivet ble vedtatt i lys av en bekymring for en økende andel lavtlønte i Europa. Fagbevegelsen i mange europeiske land, blant annet den europeiske paraplyorganisasjonen ETUC, har vært en [sterk pådriver for direktivet og ønsket det velkommen da det ble vedtatt](#). I land med en sterk tradisjon for å overlate lønnsdannelsen til arbeidslivets parter, særlig Norden, har EU-involvering i lønnsdannelsen derimot møtt sterk motbør, også fra fagbevegelsen. Eldring-utvalget ([NOU 2024:7 kap. 12.4](#)) beskriver dette som følger:

Sverige og Danmark stemte mot direktivet, som ble ansett som en uakseptabel innblanding i den nasjonale lønnsfastsettelsen. Selv om direktivet ikke gir en forpliktelse til å innføre lovbestemt minstelønn, mener den danske regjeringen at det ikke med sikkerhet kan utelukkes at direktivet på sikt vil tolkes på en måte som kan få betydning for dansk lovgivning eller danske kollektive overenskomster. Danmark har anlagt annullasjonssøksmål for EU-domstolen, og Sverige støtter opp om dette. Vedtakelsen av direktivet skapte strid i den europeiske fagbevegelsen, som blant annet førte til at svensk LO i en periode sluttet å betale kontingent til den europeiske faglige sammenslutningen ETUC.

Danmarks annullasjonssøksmål er basert på et syn om at Traktaten om Den europeiske unions virkemåte (TEUV) ikke tillater at EU regulerer lønnsnivå: Direktivet er hjemlet i [artikkel 153\(2\)\(b\)](#) i, som åpner for at EU kan «vedtage minimumsforskrifter» blant annet om «forbedring av arbeidsvilkårene». Slike «minimumsforskrifter» kan likevel ikke vedtas om «lønforhold, organisationsret, strejkeret eller ret til lockout» (jf. artikkel 153(5)).

Danmark fikk innledningsvis støtte av EUs generaladvokat Emilou, som i [en uttalelse av 14. januar 2025](#) støttet det danske synet, og tok til orde for at direktivet måtte oppheves i sin helhet. Uttalelsen er nærmere omtalt i [EU/EØS-nytt 16. januar 2025](#).

EU-domstolen avsa [dom i saken](#) 11. november i år. I motsetning til generaladvokaten mente domstolen at det ikke var grunnlag for å annullere direktivet i sin helhet. Domstolen satte bare til side to bestemmelser i direktivet, nemlig de delene av artikkel 5 som ble ansett som direkte innblanding («direct interference») i lønnsnivået. Dette var bestemmelser om obligatoriske elementer ved fastsettelse av minstelønnen, samt en regel om at indeksering av minstelønn ikke kan føre til at minstelønnen reduseres. Se nærmere omtale av dommen i [EU/EØS-nytt 18. november 2025](#).

Folketinget har i en [EU-note «Til orientering af Beskæftigelsesudvalget og Europaudvalget» dateret 17. november](#) redegjort detaljert for Danmarks argumenter, og oppstiller blant annet en tabell over hvilke argumenter domstolen ga Danmark helt eller delvis medhold i, og hvilke som ble forkastet. Om dommens konsekvenser for Danmark, uttales: *«EU-Domstolens afgørelse vurderes på kort sigt ikke at have nogen betydning for Danmark, idet dommen ikke ændrer grundlæggende på direktivet, der allerede er implementeret i Danmark, ligesom annullationen af artikel 5 stk. 2 og 3 ikke har betydning for Danmark, da disse artikler alene omfattede EU lande med en lovbestemt mindsteløn. Det er dog endnu for tidligt at sige, hvilke konsekvenser – om nogen – dommen kan få for Danmark og den danske arbejdsmarkedsmodel på længere sigt. Selv om dele af direktivet blev annulleret, består direktivet i sin helhed og dermed også beskyrningen for, at EU-Domstolen i fremtiden kan få anledning til yderligere at udvide eller præcisere grænsedragningen mellem EU's kompetence og medlemslandenes i spørgsmål om organisations- og lønforhold. Denne bekymring kan særligt blive relevant, hvis Danmark på et tidspunkt falder under en dækningsgrad på 80 pct., da Danmark i så fald vil blive omfattet af flere af direktivets artikler om fremme af kollektive overenskomstforhandlinger»*.

Noten gjengir også reaksjoner fra ulike aktører i dansk politikk og samfunnsliv. Det fremgår at reaksjonene er blandet: *«Dansk Industri (DI) har uttrykt ærgrelse over dommen, mens Dansk Erhverv (DE) har peget på et stort behov for at dommen granskes mere nøje»*. I fagbevegelsen var reaksjonene blandet: Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH) kalte dommen *«et vigtigt resultat for Danmark, men modtog samtidig afgørelsen med "blandede følelser"»*, mens *«Dansk Metal udtrykker tilfredshed og glæde over, at domstolen har valgt at annullere dele af mindstelønsdirektivet»*. Arbejdstakerforeningen [Krifa](#), som er [tilhenger av lovfestet minstelønn i Danmark](#), *«glæder sig over dommen og kalder det "en rigtig god dag" for de europæiske lønmodtagere»*. Den danske beskæftigelsesministeren *«udnævner afgørelsen til "en halv sejr"»*.

EØS-relevans og betydning for Norge

Direktivet, slik det er vedtatt, er ikke merket som EØS-relevant fra EUs side. Dette er i tråd med [Kommisjonens opprinnelige forslag](#). Europaparlamentet tilføyde underveis i lovgivningsprosessen ([endringsforslag 14. september 2022](#)) ordene «Text with EEA relevance», men dette ble altså likevel ikke med i den endelige teksten, slik den er publisert i EU-tidende. Europakommisjonen skal likevel etter vedtakelsen ha snudd i dette spørsmålet. På [europautvalgets møte 6. desember 2023](#) redegjorde utenriksminister Espen Barth Eide for saken, og ga uttrykk for at en samlet redegjørelse for Norges syn nylig var sendt over til Kommisjonen. Se også nærmere omtale av direktivet og daværende status i [bakgrunnsinformasjonen til møtet 6. desember 2023](#).

Norges syn har hele tiden vært at direktivet *ikke* er EØS-relevant, og da direktivet ble vedtatt, publiserte Arbeids- og inkluderingsdepartementet en [pressemelding](#) der daværende arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen uttalte at hun var «svært tilfreds» med at direktivet ikke var vurdert EØS-relevant. Begrunnelsen for det norske synet, slik den fremgår av [EØS-nota-tet](#), kan sammenfattes som følger: Direktivet er vedtatt med hjemmel i artikkel 153 TEUV om sosialpolitikk, som ikke har noen direkte parallell i EØS. EØS-avtalen har imidlertid et kapittel om

sosialpolitikk, blant annet om arbeidstakers rettigheter. Arbeidsrettslige rettsakter er imidlertid ifølge [EØS artikkel 68](#) bare relevante dersom det er «*nødvendig for å sikre at denne avtale virker tilfredsstillende*». Norge har vurdert at direktivet ikke vil ha direkte påvirkning på det indre markedes funksjon. Dette er begrunnet i at direktivet i hovedsak skal sikre tilstrekkelige lønnsnivåer internt i statene, og vil dermed ikke ha noe særlig betydning for grenseoverskridende virksomhet. Norge mener dessuten det er et poeng at direktivet ikke viser til [artikkel 45 TEUV](#), som tilsvarende [artikkel 28 EØS](#) om fri bevegelighet av arbeidstakere.

Også i Norge har fagbevegelsen, bl.a. LO, vært kritisk til direktivet, og [har ikke ønsket at det skal tas inn i EØS-avtalen](#). På arbeidsgiversiden har blant annet [Spekter hatt samme syn](#).

Det er ikke kjent at det har vært noen bevegelse i spørsmålet om EØS-innlemmelse mens det danske annullasjonssøksmålet har vært under behandling for EU-domstolen. I [databasen EEA Lex](#) står direktivet merket som «*under scrutiny by the EEA EFTA States*», noe som tyder på at det fortsatt pågår diskusjoner, mens [europalov.no](#) angir at direktivet «*Innlemmes ikke i EØS-avtalen (ikke nødvendig, ikke relevant, utdatert eller annet)*». Det er ikke kjent om Kommisjonen har tatt saken opp igjen etter EU-domstolens avgjørelse av annullasjonssøksmålet. I en [generell reaksjon på dommen](#), uttalte Kommisjonen at den «*is analysing the impact of the annulled provisions*» og at dommen «*does not affect the legislation adopted by Member States transposing the Directive. The Commission will continue its efforts to ensure the full and correct implementation of the Directive in all Member States*».

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 5. desember 2025. Liste med omtale av rettsakter som EØS-komiteen vil kunne fatte beslutninger om på det møtet ble oversendt Europautvalget 20. november 2025. Listen består av 152 rettsakter. Seks av rettsaktene tilhører gruppe 1, som krever at det tas forbehold om Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103. Disse sakene vil bli behandlet på ordinær måte i relevant komite når samtykkeproposisjonen legges frem. Vi omtaler disse sakene kortfattet nedenfor, med utgangspunkt i departementets EØS-notat. For utfyllende informasjon vises det til listen fra Utenriksdepartementet.

Gruppe 1: Rettsakter som krever lov- eller budsjettendring samt rettsakter som krever forskriftsendring som vurderes å gripe vesentlig inn i norsk handlefrihet

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

32022R0868 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2022/868 av 30. mai 2022 om europeisk dataforvaltning og om endring av forordning (EU) 2018/1724 (**Dataforvaltningsforordningen (DGA)**)

Ettersom gjennomføring i norsk rett krever lovendring, vil Norge delta i beslutning om innlemmelse i EØS-avtalen med forbehold om Stortingets samtykke.

Sammendrag av innhold: Dataforvaltningsforordningen (DGA) skal sikre felles regler og praksis i EU (og EØS), og har som formål å gjøre data mer tilgjengelig, øke tilliten til dataformidlingstjenester og styrke datadelingsmekanismer. Forordningen gjelder for både offentlig og privat sektor, og data underlagt enkelte typer tredjepartsrettigheter. I hovedtrekk oppstiller DGA:

- Regler om viderebruk av følgende kategorier beskyttede data som det offentlige innehar: kommersielt fortrolige data, fortrolige statistiske data, data beskyttet av tredjeparters immaterielle rettigheter og personopplysninger (*såfremt slike data faller utenfor virkeområdet til åpne data-direktiv (EU) 2019/1024*).
- Et notiserings- og tilsynsrammeverk for tilbydere av dataformidlingstjenester.
- Et rammeverk for datadeling av altruistiske grunner.
- Etablering av en ekspertgruppe for datainnovasjon («European Data Innovation Board»).

Unionsretten og nasjonal rett om vern av personopplysninger, herunder personvernforordningen (EU) 2016/679 (GDPR), får anvendelse ved all behandling av personopplysninger. DGA oppstiller ikke noe nytt rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger, og griper ikke inn i kompetansen til datatilsynsmyndigheter. Ved en eventuell motstrid, vil personvernforordningen ha forrang.

EØS-notatet redegjør for rettsaktens innhold i nærmere detalj knyttet til blant annet virkeområde, definisjoner, viderebruk av kategorier data, krav til dataformidlingstjenester, tilsynsorganer, internasjonal tilgang til og overføring av ikke-personopplysninger omfattet av forordningen, Kommisjonens adgang til å vedta delegerte rettsakter for å utfylle forordningen og bestemmelser om administrative sanksjoner.

Rettslige konsekvenser: [Det rettslige grunnlaget for forordningen er artikkel 114 i Traktaten om Den europeiske unions virkemåte \(TEUV\)](#). Det finnes ikke eksisterende nasjonal lovgivning om det som reguleres i forordningen. Implementeringen av [PSI-direktivet](#) med endringsdirektiv ((EU) 2003/98 og (EU) 2013/37) har berørt visse tema som også DGA berører, eksempelvis forbud mot enerettsavtaler. Forordningen må gjennomføres i nasjonal rett «som sådan», gjennom en henvisningslov. Det jobbes med implementering av forordningen i nasjonal rett.

Økonomiske og administrative konsekvenser: Gjennomføring av forordningen vil påvirke organiseringen av norsk offentlig forvaltning ved at det må etableres et felles nasjonalt informasjonspunkt, samt plasseres ansvar for å føre tilsyn med dataformidlingstjenester og dataaltruismeorganisasjoner. Gjennomføringen vil medføre minimale budsjettmessige konsekvenser.

Sakkyndige instansers merknader: Rettsakten har vært vurdert av Spesialutvalget for kommunikasjoner, der berørte departementer er representert, som fant rettsakten EØS-relevant og akseptabel.

Finansdepartementet

*32023R2859 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2023/2859 av 13. desember 2023 om opprettelse av et felles europeisk rapporteringssystem for sentralisert tilgang til offentlig tilgjengelig informasjon av relevans for finansielle tjenester, kapitalmarkeder og bærekraft (**Fel-leseuropeisk rapporteringssystem for finansielle og ikke-finansielle bedriftsopplysninger (ESAP)**)*

Fordi forordningen krever lovendring og har budsjettmessige konsekvenser, tas det forbehold om Stortingets samtykke.

Sammendrag av innhold: Forordningen innfører et felles europeisk rapporteringssystem («European single access point» eller «ESAP»). Formålet med reglene er å gi markedet tilgang til informasjon publisert av markedsaktører og tilsynsmyndigheter i hele Europa. ESAP skal gjøre informasjonen mer tilgjengelig for markedet og dermed bidra til effektiv allokering av kapital over hele Europa, samt å fremme utviklingen av mindre nasjonale kapitalmarkeder og økonomier ved å gjøre dem mer synlig. Forordningen tillater selskaper som ikke er børsnotert, å gjøre informasjon tilgjengelig gjennom ESAP på frivillig basis. Forordningen pålegger ingen ny rapportering, men skal tilgjengeliggjøre informasjonen som markedsaktørene eller myndighetene allerede er pålagt å rapportere eller offentliggjøre.

Ifølge forordningen skal Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndigheten [ESMA](#) etablere og drifte et rapporteringssystem der informasjon som markedsaktører og myndigheter er pålagt å publisere under EU-lovgivningen, skal publiseres. Forordningen regulerer blant annet oppgavene til innsamlingsorganet, funksjonaliteten til ESAP-en, tilgangen til ESAP-en, validering av informasjonen som publiseres, samt ESMA's oppgaver knyttet til driften og tilsynet

med ESAP-en. I tillegg til denne forordningen om etableringen av ESAP-en er det vedtatt endringer i en rekke direktiv og forordninger som pålegger de forskjellige aktørene å publisere informasjon. Disse endringene følger av direktiv (EU) 2023/2864 og forordning (EU) 2023/2869 (jf. egne omtaler nedenfor).

Rettslige konsekvenser: [Finansdepartementet sendte 13. november 2025 gjennomføring av ESAP-regelverket på høring](#), med høringsfrist 13. januar 2026. Høringen omhandler tre rettsakter (ESAP-forordningen, forordning (EU) 2023/2869 (*ESAP-endringsforordning*) og direktiv (EU) 2023/2864 (*ESAP-endringsdirektivet*), som omtales nærmere nedenfor. I [høringsnotatet fremgår forslag til lov- og forskriftsendringer](#) for å gjennomføre rettsaktene i norsk rett.

Økonomiske og administrative konsekvenser: Finanstilsynet og Oslo Børs må utvikle nye IT-systemer.

Sakkyndige instansers merknader: Finanstilsynet har vurdert rettsakten som EØS-relevant og akseptabel.

*32023R2869 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2023/2869 av 13. desember 2023 om endring av visse forordninger med hensyn til opprettelsen av og virkemåten til det felles europeiske tilgangspunktet (**Forordningsendringer som følge av opprettelsen av European Single Access Point (ESAP)**)*

*32023L2864 Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2023/2864 av 13. desember 2023 om endring av visse direktiver med hensyn til opprettelsen av og virkemåten til det felles europeiske tilgangspunktet (**Direktivendringer som følge av opprettelse av European single access point ('ESAP')**)*

Begge rettsaktene krever lovendring og det tas derfor artikkel 103-forbehold om Stortingets samtykke.

Forordning (EU) 2023/2869 gjør endringer i en rekke forordninger som pålegger markedsaktører å publisere informasjon, mens direktiv (EU) 2023/2864 gjør endringer i en rekke direktiver som pålegger markedsaktører det samme. I begge tilfeller medfører endringene at markedsaktørene blir pålagt å sende informasjon til den nasjonale innsamlingsmyndigheten samtidig som de publiserer informasjonen selv. I tillegg pålegges myndighetene å utpeke nasjonale innsamlingsmyndigheter.

Både forordningen og direktivet vil få betydning for en rekke foretak som er forpliktet å publisere informasjon. Det må derfor gjøres endringer i lovene som gjennomfører forordningene og direktivene som er nevnt i departementets EØS-notater.

Kommentar: I oversendt kommentert liste fra UD stod det at rettsaktene 32023R2869 og 32023L2864 også gjør endringer i rettsakter som *ikke* er innlemmet i EØS. Dette er utdatert informasjon, og UD opplyser om at EØS-notatene vil bli oppdatert. Alle forordninger og direktiver som endres ved disse rettsaktene er innlemmet i EØS-avtalen, men ikke alle har trådt i kraft. EØS-komitebeslutningene for disse rettsaktene gjør det klart at ikrafttredelse ikke kan skje før alle rettsaktene som endres, har trådt i kraft.

Samferdselsdepartementet

*32022R1209 Delegert kommisjonsforordning (EU) 2022/1209 av 5. mai 2022 om utfylling av europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/858 med hensyn til prosedyren for ilegging av administrative overtredelsesgebyrer og metoder for beregning og innkreving av disse (**Typegodkjenningsforordningen 2018 for motorvogner: utfyllende bestemmelser om overtredelsesgebyr**)*

Samferdselsdepartementet tar sikte på å legge frem en Prop. LS hvor delegert forordning (EU) 2022/1209 gjennomføres i vegtrafikkloven. Gjennomføringen vil også innebære en overføring av myndighet til EFTAs overvåkingsorgan (ESA) til å treffe vedtak som er direkte bindende for private i Norge. Myndighetsoverføringen vurderes som lite inngripende, og forutsettes å kunne skje etter fremgangsmåten i Grunnloven § 26 annet ledd.

Sammendrag av innhold: Forordning (EU) 2022/1209 er en delegert forordning gitt innenfor rammene av [forordning \(EU\) 2018/858 av 30. mai 2018](#). Rettsakten gir utfyllende bestemmelser om Kommisjonens myndighet til å ilegge administrative overtredelsesgebyr dersom kjøretøy, systemer, komponenter eller separate tekniske enheter som er tilgjengelig på markedet, ikke oppfyller de tekniske kravene for godkjenning i forordning (EU) 2018/858, jf. artikkel 85, og regulerer prosedyren og metoder for beregning og innkreving av disse. Kjøretøytypene som er omfattet av kravene er personbiler, busser, varebiler, lastebiler og tilhengere. Kravene omfatter også deler og utstyr til slike kjøretøy. Den delegerte rettsakten er gitt med hjemmel i bilforordningen (EU) 2018/858 av 30. mai 2018 artikkel 85 punkt 2.

Rettslige konsekvenser: Gjennomføring i norsk rett av forordningen medfører behov for endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven). I forbindelse med gjennomføring av delegert forordning (EU) 2022/1209 vurderes det at det er behov for å tydeliggjøre hjemmelsgrunnlaget i norsk rett for gjennomføring av artikkel 9, 13 og 85 i bilforordningen. Det vil også bli behov for endringer i forskrift 28. juni 2022 nr. 1233 om godkjenning av bil og tilhenger til bil, som omhandler regler for markedstilsyn, administrative bestemmelser og tekniske krav for bil og tilhenger til bil, samt av systemer, komponenter, separate tekniske enheter, deler og utstyr til disse.

Tilpasningstekst: Ved innlemmelsen av bilforordningen i EØS-avtalen ble det vedtatt en [tilpasningstekst til artikkel 9 nr. 1 til 5 og artikkel 85](#) for overtredelser i EFTA-statene. Oppgavene og myndigheten som blir lagt til Kommisjonen i delegert forordning (EU) 2022/1209, ligger til ESA når det gjelder overtredelser som er begått av norske produsenter og markedsdeltakere.

Overføring av myndighet: [EØS-notatet](#) redegjør utførlig for vurderinger som er gjort knyttet til behov for lovendring og overføring av myndighet. Vi henviser her til EØS-notatet for ytterligere detaljer.

Økonomiske og administrative konsekvenser: Ny forordning vil kreve ressurser fra Statens vegvesen i forbindelse med regelverksutvikling ved å implementere forordningen i nasjonalt regelverk. Utover dette vil forordningen i liten grad kreve ressurser fra Statens vegvesens side.

Sakkyndige instanser: Den delegerte kommisjonsforordningen vurderes som EØS-relevant og akseptabel av Statens vegvesen.

*32024R1230 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2024/1230 av 24. april 2024 om endring av forordning (EF) nr. 80/2009, (EU) nr. 996/2010 og (EU) nr. 165/2014 med hensyn til visse rapporteringskrav på områdene veitransport og luftfart (**Rapporteringskrav innen veitransport og luftfart**)*

Ettersom gjennomføringen av forordning (EU) 2024/1230 i norsk rett krever lovendring, tas det forbehold om Stortingets samtykke til innlemmelse av rettsakten i EØS-avtalen.

Sammendrag av innhold: Europakommisjonen vedtok 24. april 2024 forordning (EU) 2024/1230 om forenklinger av rapporteringskrav innen veitransport og luftfart. Forordningen innebærer endringer av forordning (EF) nr. 80/2009, forordning (EU) nr. 996/2010 og forordning (EU) nr. 165/2014 om fartsskrivere innen veitransport.

Europakommisjonens «Long-term competitiveness of the EU: looking beyond 2030» innebærer blant annet en satsing for å rasjonalisere og forenkle rapporteringskrav i EU-lovgivningen, med et mål om å redusere byrder knyttet til rapporteringskrav med 25%. Forordning (EU) 2024/1230 går ut på å forenkle rapporteringsforpliktelser som følger:

- Forpliktelsen under [forordning \(EF\) nr. 80/2009](#) artikkel 12 for systemleverandører av edb-baserte reservasjonssystemer å hvert fjerde år legge fram en uavhengig revisjonsrapport med detaljerte opplysninger om eierstrukturen og styringsmodellen fjernes.
- Forpliktelsen under [forordning \(EU\) nr. 996/2010](#) artikkel 4 nr. 5 for nasjonal myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart til å hvert år offentliggjøre en sikkerhetsrapport på nasjonalt plan for å holde offentligheten underrettet om det generelle sikkerhetsnivået innen luftfart fjernes.
- Forpliktelsen under [forordning \(EU\) nr. 165/2014](#) artikkel 24 nr. 5 for myndigheten til å hvert år oversende Kommisjonen lister, om mulig i elektronisk form, over godkjente installatører og verksteder, samt kortene som er utstedt til dem, fjernes.

Rettslige konsekvenser: Forordning (EU) nr. 80/2009 er gjennomført i norsk rett ved lov 9. september 2016 nr. 80 om reservasjonssystemer for flyreiser mv. Se inkorporasjonsbestemmelsen i § 1. Forordning (EU) nr. 996/2010 er gjennomført i norsk rett ved lov 17. juni 2016 nr. 75 om endringer i luftfartsloven, se inkorporasjonsbestemmelsen i lov 11. juni 1993 nr. 101 (luftfartsloven) § 12-6 første ledd. Denne regelteknikken innebærer at de foreslåtte endringene av forordningene krever at lovene endres dersom de skal gjennomføres i intern norsk rett.

Forordning (EU) nr. 165/2014 er gjennomført i norsk rett ved forskrift 2. juli 2007 nr. 877 om kjøre- og hviletid og fartsskriver for vegtransport i EØS. Se inkorporasjonsbestemmelsen i §1. Behov for endring av forskriften utover henvisning til rettsakten avhenger av hvilke opplysninger knyttet til verkstedkortene som skal offentliggjøres. Statens vegvesen vurderer at offentliggjøring av kortnummer tilknyttet det enkelte verksted trolig vil være tilstrekkelig til å oppfylle rettsaktens krav. Det er nødvendig å vurdere om dette direkte eller indirekte kan identifisere enkeltpersoner og derfor allikevel regnes som personopplysninger som bør reguleres nærmere i forskrift.

Økonomiske og administrative konsekvenser: Fjerning av rapporteringskravene etter forordning (EF) nr. 80/2009 og forordning (EU) nr. 996/2010 ventes å utgjøre mindre administrative lettelser for systemleverandører av edb-baserte reservasjonssystemer og myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart (Statens Havarikommisjon for Transport).

Fjerning av kravet etter forordning (EU) nr. 165/2014 om rapportering til Kommisjonen og erstatning med krav om at opplysningene over hvilke verksteder som kan utføre arbeid på fartsskrivere på et offentlig tilgjengelig nettsted, vil allerede være ivarettatt gjennom Statens vegvesens nettsider «Finn godkjent verksted». Statens vegvesen offentliggjør allerede opplysninger om godkjente fartsskriververksteder på nettsidene sine. De er oppdatert i sanntid.

En nettbasert, oppdatert oversikt over utstedte verkstedkort er ikke tilgjengelig i dag og en teknisk løsning må derfor utvikles. Kostnader og innretning for en slik løsning på vurderes nærmere. Det må blant annet vurderes om det er mest hensiktsmessig å koble ny oversikt til den allerede eksisterende løsningen som foreligger for godkjente verksteder om ny oversikt over utstedt verksted kort må utvikles i eget løp.

Vurdering: Alle de tre forordningene som endres ved denne rettsakten, er innlemmet i EØS-avtalen. Samferdselsdepartementet vurderer at rettsakten er EØS-relevant og akseptabel.